

MATRIX CULTURA 2050 i Taula de Diàleg: EL RELAT DE LA CULTURA I ELS ODS
RELATORIA I TRANSCRIPCIÓ DE PRESENTACIONS
Museu de la Vida Rural, 16 de desembre de 2020.

Transmissió livestream: <https://twitter.com/livemedia/status/1339246745516064770>

Al desembre de 2020 vam organitzar amb el Museu de la Vida Rural, una taula de diàleg per reflexionar sobre el relat de la cultura i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de Nacions Unides, a partir de l'exposició del projecte Matrix Cultura 2050 de Livemedia i la presentació d'altres organitzacions vinculades al Museu que van traçar juntament el seu ideari.

Creiem important mencionar que tots ens vam trobar presencialment al Museu i l'acte es va transmetre en directe a través dels twitters @livemedia i @museuvidarural.

Aquest escrit es planteja com una relatoria de la taula de diàleg amb una predominança de la transcripció de les veus participants. L'estil i extensió (que correspon a una duració) expressen una fascinació pròpia: la del document, el temps real i l'acte performatiu, és a dir: constitutiu d'un pensament que es va desplegant en el *sentir* de la paraula pronunciada i escoltada – amb asseveracions, dubtes, confessions, intuïcions...

La primera part recull la presentació de Matrix Cultura 2050 i de les organitzacions: Els Corremarges, Cooperativa Aresta, Còdol Educació, La Cultural Jordi Francolí i La Conca 5.1. La segona part testimonia les intervencions de la taula de diàleg.

PRESENTACIONS

MATRIX CULTURA 2050, LIVEMEDIA. Maria Escobedo, Andrew Colquhoun.

El punt de partida és Matrix Cultura 2050 que Livemedia ^[1] impulsa amb el Museu de la Vida Rural ^[2], l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament d'Olot i el Museu Etnològic i de Cultures del Món de Barcelona. El seu plantejament és com iniciatives artístiques, culturals i locals poden mostrar el valor de la cultura per al desenvolupament sostenible.

¹ <http://www.lab-livemedia.net> <https://matrixcultura2050.substack.com>

² <https://museuvidarural.cat/e-museu/matrix-cultura2050> | <https://museuvidarural.cat/pilot-matrix-cultura-2050>

Per a Livemedia estem testimoniant un conjunt de canvis fonamentals en com vivim, treballem i entenem el món contemporani. Aquests canvis estan impactant no només en com relacionem la cultura, la innovació i el desenvolupament sostenible, sinó també en l'anomenada "connectivitat intel·ligent" entre l'entorn urbà, rural i natural. El que els ODS introdueixen és una "teoria del canvi", sent les tecnologies de la Revolució Digital (intel·ligència artificial, *Block Chain*, *eXtraReal Reality*...) elements transformatius *de facto*. Encara més, dins d'aquest relat, els ODS faciliten un *reset* (reinici, reestabliment) o inclús un *great reset*.

De la recerca de Matrix Cultura 2050 s'entén la urgència d'implicar-se amb els ODS per introduir la cultura en el relat de la sostenibilitat, i al mateix temps, la necessitat de pensar ja en un període "post-2030" identificat amb la *Visió 2050: Viure en harmonia amb la natura* del Programa de Medi Ambient de Nacions Unides.

Aleshores, com procedir? El reconeixement d'una teoria del canvi, inherent a l'Agenda 2030 *Transformar el nostre món*, és clau, orientant aquest canvi visibilitzant la cultura i reconeixent el seu valor essencial per al desenvolupament sostenible: **"La visibilització de la cultura és una atenció o consciència de com existim en el món"**. *Atenció i consciència* són també claus fonamentals per mantenir la **diversitat cultural**. Des d'una perspectiva econòmica, sense diversitat cultural no pot haver mercat: si només hi ha una "monocultura", no hi ha res diferent o alternatiu a vendre, a comprar, a intercanviar o a compartir: no hi ha sostenibilitat.

A més de la diversitat cultural, les línies articuladores de Matrix Cultura 2050 es refereixen a la **biodiversitat**, la **diversitat lingüística** i la **cronodiversitat** entesa com **"la relació de la societat amb la tecnologia i els diferents ritmes vitals"**. Aquestes quatre diversitats aporten vies per involucrar-se amb els ODS des de la creativitat, la filosofia, el coneixement tradicional, el patrimoni, les tecnologies de la revolució digital, la ciència, el medi ambient; aporten la capacitat de *donar llenguatge* a l'era post-2030. És però, amb la cronodiversitat – **la multiplicitat de temporalitats locals i culturals** – que s'identifica **un dels apropaments innovadors als ODS**.

De fet, al Museu de la Vida Rural Livemedia treballa amb Els Corremarges i Cooperativa Aresta el tema *Els Ritmes del Jardí* a partir del jardí etnobotànic del Museu en línia amb la reflexió de la cronodiversitat: "Tot comença amb el jardí que mostra els ritmes i les estacions. Volem entendre què replica el jardí i anem amb Corremarges al bosc de Senan. La qüestió és la relació o connexió entre el jardí i la biodiversitat de la Conca de Barberà. Creiem que la connectivitat (la capacitat de connectar) és clau. Però quan vam arribar a Senan no hi havia connectivitat, literalment! Però els camps, el bosc i el camí romanien allà".

Si "avui tot és connectivitat, i no només amb un dispositiu mòbil, **el que aporta la connectivitat és noves relacions i nous significats**". Des de la perspectiva de "la revolució digital com a línia transformadora" (SDSN-ONU), la "connectivitat intel·ligent" és clau per als ODS. Des de Matrix Cultura 2050 es veu **"la necessitat d'apropaments innovadors que ens ajudin a descriure aquestes noves relacions entre l'entorn urbà, rural i natural que generen els ODS"**.

I la conclusió: "Si ara tot és connectivitat, hem de parlar d'un altre concepte d'on som: és la *ultraciutat*. **La ultraciutat és al mateix temps urbana i rural**; abasta el que és natural, la velocitat, l'exotisme, el sentit de pertinença, el cos social; està distribuïda; és un sistema de globalització instantània on el que és artificial reemplaça el que és natural, on la tendència és vers el monitoreig i la sincronització".

Matrix Cultura 2050 parteix de la reconsideració de relacions entre entorns naturals, culturals, rurals, i urbans per **donar llenguatge a la complexitat de la nova era emergent connectada i intel·ligent, travessada per la revolució digital**, però que podem reimaginar i ajudar a construir des de la cultura (en la seva diversitat i diacronia) amb altres relats d'existència i de sostenibilitat.

ELS CORREMARGES i COOPERATIVA ARESTA. Natacha Filippi.

La seu de l'associació **Els Corremarges** [3] és a la Sala de Comalats, darrer poble de la Conca de Barberà abans de passar a l'Urgell. El seu objectiu és vincular activitats a la comarca recuperant i divulgant coneixements entorn a l'etnobotànica, l'estudi de la relació entre les comunitats humanes i les comunitats vegetals, paisatges i plantes: "Anem als marges i recolectem plantes, fruits... Elaborem salses, mermelades amb fruits oblidats – *un coneixement oblidat*. Fem tallers de divulgació de l'etnobotànica: *un coneixement recuperat*". A més de la creació de jardins etnobotànics, impulsen una gestió alternativa d'espais verds a la ciutat. "Per nodrir agents i activitats" es dediquen a la recerca etnobotànica.

Els Corremarges han creat el **jardí etnobotànic del Museu de Vida la Rural**: "recuperant el coneixement local de l'Espluga i veient com el podem divulgar: la història darrera les plantes. Amb el Museu es tracta de trobar maneres d'explicar aquestes històries. Voldríem que el jardí fos un **lloc de reflexió a desenvolupar sobre els vincles entre el paisatge, la cultura i la memòria col·lectiva local i global**. Un jardí per la seva harmonia porta a desenvolupar una certa reflexió".

Al mig del jardí hi ha un **hort agroecològic** amb varietats locals "que ens fa reflexionar sobre el circuit d'aprovisionament agroecològic: produir, distribuir, comercialitzar". L'hort està gestionat per la **Cooperativa Aresta** de Santa Coloma de Queralt [4] que es dedica a "la promoció de la producció agroecològica, l'economia solidària i un món rural viu". El seu treball vol mostrar *maneres de viure sostenible al camp*: "Amb l'agroecologia parlem d'un moviment social, de pràctiques, d'un coneixement que ens ha de dur a transformar la nostra manera de produir, de distribuir i de consumir per avançar a sistemes alimentaris territorialitzats: una altra manera de dir soberania alimentària".

Per a Natacha Filippi "el jardí del Museu de la Vida Rural és un concepte integrat de la part alimentària i ornamental. Aquesta distinció es fa des del Renaixement. Volem recuperar la integració. El jardí és agroecològic perquè segueix criteris agroecològics: fer servir de manera prioritària tècniques compostables per reciclar residus, el ritme de rotacions, l'associació de cultius locals i no utilitzar fertilitzants amb components químics. Fem servir varietats locals per recuperar un patrimoni material (per exemple: de llavors) i immaterial: el coneixement que s'articula al voltant de les llavors amb la seva memòria genètica i una resiliència a plagues i al canvi climàtic. Les varietats antigues locals són portadores d'una riquesa a nivell històric, de cultius, de medi ambient, i una memòria genètica que no hi és a l'agroindústria. **El jardí del Museu de la Vida Rural està pensat com un espai educatiu i de pensament.**"

CÒDOL EDUCACIÓ. Albert Moralló, Maria Adzerias.

Còdol Educació [5] es dediquen a la mediació cultural i educativa amb "experiències que posen en contacte el patrimoni, la cultura i les persones" i especifiquen: "*contactes enriquidors per a les persones*". Creuen en una educació al llarg de la vida: "Tots ens estem educant. Educació i cultura són dues cares de la mateixa moneda". Situats a Reus treballen a les comarques tarragonines i porten el Programa Educatiu del Museu de la Vida Rural.

Una part important del Programa Educatiu del Museu és la divulgació de l'Agenda 2030 i els seus 17 ODS. Al moment entren en el tema de "cultura i sostenibilitat". Per Còdol Educació el repte és clarificar de què parlem quan ens referim a sostenibilitat *per anar més enllà de la sostenibilitat ambiental*: "**Quan parlem de sostenibilitat ens referim a la vida. És la vida que ha de ser sostenible, és el que està en joc**, la vida de l'espècie humana i altres espècies".

³ <https://elscorremarges.cat>

⁴ <https://aresta.coop>

⁵ <https://codoleducacio.com>

Es refereixen també al *reset* en relació al que està provocant *la cultura que hem heretat*: "Hem de transformar aquesta cultura que s'ha convertit en boomerang i s'ens gira a la contra". El *reset* és aleshores "**produir una cultura amb densitat de formes, canviant els patrons mentals, els relats que configuren maneres de mirar el món i de dir el món**. Cal canviar la manera de relacionar-nos, de produir. Aquí és important la consciència, l'atenció (que dèieu) per adonar-nos quina cultura tenim *nosaltres*. [...] Si la natura és externa a nosaltres la podem dominar, explotar. Com anomenem les coses és important: parlem d'*explotació* agrària, ramadera, un nom que forma part de la *vella cultura*. Per tant, **com seria la cultura sostenible?** No ho sabem encara".

Per Còdol Educació hi ha qüestions, conceptes que hem de fer ressonar per construir nous relats i que apunten per on avançar: com la interdependència, l'equilibri dinàmic, la intel·ligència psicològica, "però encara no tenim el nou nom, caldrà inventar el nom".

Del seu treball al Museu de la Vida Rural apunten la seva funció d'*exposar com inici de diàleg*: "El Museu llança preguntes, interrogacions, qüestiona perquè llavors entre tots ens puguem anar construint un nou relat. Exposar per provocar un diàleg". En aquest sentit observen com els ODS són "un bon marc referencial per provocar canvis, quelcom compartit per tota la humanitat, un marc que configura una multiplicitat d'àmbits per treballar, una constel·lació d'experiències en clau de sostenibilitat". I assenyalen: "**des de la memòria del passat poder imaginar futurs més sostenibles; des del concepte global d'educació al llarg de la vida i a través de vies complementàries: el coneixement, l'emoció, la reflexió crítica, les intuïcions i els llenguatges artístics amb tot el seu potencial**".

LA CULTURAL JORDI FRANCOLÍ. Marina Troyano, Jaume Ballester.

La Cultural [6] es crea en 2009 arran de la pèrdua del cantautor espluguí Jordi Francolí, amb la intenció d'honrar la seva memòria i continuar amb els seus anhels de crear contingut cultural a l'Espluga. Des d'aleshores, el **festival de música Rebombori** ha esdevingut la seva activitat principal consolidant-se la primera setmana de juliol de cada any i portant la cultura i la música catalana de nova creació: "El festival vol portar la cultura a l'entorn rural, descentralitzant-la més enllà de les capitals, una cultura que sigui de qualitat". I aposten per l'ús de la llengua i la incorporació de la cultura catalana.

La sostenibilitat forma part del festival "d'una forma molt àmplia: és mediambiental i és també social perquè parla del territori". Pensen que la cultura és una eina educativa: "un espai d'incorporació de valors positius com la igualtat, el voluntariat o l'ecologisme". I descriuen el Rebombori com "**un espai de connexió intergeneracional** on té cabuda la gent més gran i més jove, tant en el voluntariat com en els usuaris i públic del festival".

Volen impulsar unes jornades sobre "**sostenibilitat cultural al món rural**" per posar en comú i donar eines als agents culturals i crear una xarxa que formi part del paisatge, del territori: "Tenim moltes coses en comú amb gent que està fent cultura al Camp de Tarragona, però si t'en vas cap a Lleida, La Segarra, aquí al costat a les Garrigues, trobarem **molts casos d'agents culturals que necessiten fer més sinergies i treballar junts**. Així que la nostra intenció és **caminar cap aquesta via de sostenibilitat cultural, un cop més no només ambiental o ecològica sinó social i de forma**".

LA CONCA 5.1. Leandre Romeu.

La Conca 5.1 és una associació que al 2021 fa 10 anys. Treballa amb dues branques: generar coneixement i difondre els productes agroalimentaris de proximitat i dels territoris des d'on es fan, bàsicament rurals, a la Conca de Barberà.

⁶ <https://laculturaljordifrancoli.wordpress.com>

Des de la web **laconca51.cat** [7] publiquen articles, reportages, entrevistes de persones majoritàriament d'arreu de Catalunya, al voltant de temàtiques de productes agroalimentaris de proximitat, energies, canvi climàtic, sostenibilitat... "Són continguts exclusius, fets per professionals d'aquests àmbits per tal de **generar un calaix de coneixement, de debat, de transmissió d'idees**. La web és una de les línies de treball important combinat amb les 'activitats físiques', la principal **Visions 5.1 que des del 2019 s'ha integrat a la programació del Museu Vida Rural**". Amb Visions 5.1 tots els temes que es tracten a la web *els porten físicament* a unes jornades: "Les Visions s'han anat modulant, han anat creixent. Al llarg de set edicions haurem portat a la Conca més de cent ponents que altrament costa molt que vinguin a la Conca i altres entorns rurals. Visions 5.1 genera aquestes sessions de conferències i debat de primer nivell al voltant de les temàtiques que considerem urgents, importants, en la línia de treball del Museu Vida Rural i de la Conca 5.1".

Altres activitats consolidades inclouen **La Nit 5.1**: una nit cultural que aporta al territori música, dansa i cultura en una nit al Castell de Barberà, i un **Tast de vins naturals** a Montblanc que lliguen amb la cultura i altres elements socials.

És a destacar que al 2020 La Conca 5.1 produeix el documental *Fins i tot els arbres escoltaven*, distribuït a Filmin: "Va en aquesta línia de donar valor als territoris rurals. Expliquem diverses històries d'èxit, de progrés, que s'han donat a terme en micropobles. Sempre s'ens ha venut que el progrés està a les ciutats. Aquest documental ha volgut **donar un cop sobre la taula per demostrar que als micropobles s'estan duent iniciatives de participació cultural, de sobirania energètica, de sobirania alimentària, etc... que són reals.**"

Finalment per la Conca 5.1 es tracta de "generar coneixement, debat, i promocionar la cultura, els productes, els productors, les persones i el territori. Els elements paisajístics també: hem estat des del primer dia darrera del tema de la **Carta del Paisatge de la Conca de Barberà** [8] que s'acaba d'aprovar. I bé, moltes idees que les deixo aquí."

TAULA DE DIÀLEG - Intervencions

Gemma Carbó, directora del Museu Vida Rural, obre la taula de diàleg: "Escoltant tot el que passa aquí i *prenent consciència de la densitat cultural del territori*, penso que és *un autèntic laboratori d'experimentació de totes les vessants – educatives, artístiques, mediambientals, tecnològiques – sobre aquest vincle entre cultura i sostenibilitat*. Penso que en el "micro" sovint hi ha la concentració de moltes coses que en allò més "macro" es dilueixen. Poder fer aquesta mirada tan detallada i *poder escoltar amb temps* a les persones que estan fent possible això, és per a mi el millor exercici de construcció d'un relat sobre cultura i sostenibilitat que puguem fer."

A continuació empenem el diàleg amb el qüestionament: què és local, què és tradicional, què és contemporani?

Natacha Filippi (Corremarges, Aresta) — Sota el nom de 'tradicional', 'local' o 'antic', no sabem de quin 'local' estem parlant: la Conca, Catalunya, la Conca Mediterrània? De quin 'tradicional'? Quan parlem d'agricultura, a vegades tradicional vol dir just abans de la revolució verda, o també entre finals del s.XIX i 1940. Això té un punt perillós perquè quan parlem de local i tradicional, ja sigui en varietat de plantes o en cultura, estem fent una frontera: el que no és local ve d'afora. Aleshores si el que preuem és el local, amb el que ve d'afora, què passa? A nivell de cultura, d'etnobotànica, dels coneixements que hem recuperat, sempre insistim en el fet que la transmissió d'aquest coneixement no seria possible sense les migracions. Estem a una zona que ha estat despoblada, la gent ha marxat, però també hi ha gent que ha arribat. Tot això ho veiem com fluxos de coneixement: hi ha coneixements que marxen, d'altres que

⁷ <https://www.laconca51.cat>

⁸ <http://www.paisatgedelaconca.cat>

arriben, hi ha coneixements socials que canvien com l'empoderament de les dones, la manera de treballar l'hort canvia, la manera de cuidar-nos canvia... Tot això està vinculat.

Albert Moralló (Còdol Educació) — Jo penso que una de les certeses és que la *uniformització és el desastre*, parlant de plantes, de persones, de cultures, de comunitats o del que sigui. Allavors diem que són barreges, són fluxes i canvis constants, i que la riquesa està en la pròpia diversitat. Això lliga amb el concepte de la 'institució' que heu posat aquí [assenyalant el diagrama matricial del projecte]. Aquí hi ha processos de desinstitucionalitzar i anar institucionalitzant lo nou. En aquests processos recordo els plantejaments de la Pedagogia Institucional que justament jugava amb això, a França sobretot, i que subratllava la importància dels petits grups. És un procés dinàmic, d'aquí la importància de lo local, de lo micro on hi ha la possibilitat i que és difícil que es doni a les grans ciutats o des de l'estat. A més a més, amb l'oportunitat que dóna la tecnologia, allò que passa en aquest poble 'nano' – *però que passen coses* – es pot saber a tot el món i de manera instantània.

En aquest punt **Maria Adzerias (Còdol Educació)** apel·la al concepte de "glocal" que neix en àmbits d'economia amb la seva visió o eslògan de "mirar globalment i actuar localment": "Aquesta idea, per nosaltres, passa molt per tres nivells: el nivell personal com educadors i educadores que som, per la part comunitària i finalment per la part planetària. Aquestes tres línies es van entrelaçant i finalment formen un tot".

Des de la seva experiència d'organitzar el festival Rebombori **Marina Troyano (La Cultural Jordi Francolí)** reconeix: "Ens trobem que si no reivindiquem una localitat, amb els punts i comes que ha de permetre l'entrada dels altres, ens veiem en una situació que la cultura està americanitzada o que hi ha una gran cultura que hem d'intentar que no s'ens mengi, que no fagi desaparèixer les nostres iniciatives. Com a músics: com decidim posar un títol en anglès o cantar en castellà? Treballar la protecció cultural local, de proximitat, del nostre entorn, és complicat per trobar un punt d'equilibri".

Natacha Filippi (Corremarges, Aresta) respon insistint en la necessitat de "reflexionar quins han estat els agents, els actors històrics que han creat aquest local perquè la diversitat que tenim adins del 'local' estigui reflectida dins dels projectes que gestionem". I cita a nivell d'ecosistemes, el debat sobre la protecció de la biodiversitat i del paisatge: "Protegir ara mateix seria: parem-ho tot i guardem aquesta imatge del paisatge. Però no veiem l'impacte de la cultura sobre aquest paisatge. El paisatge mediterrani que tenim és el resultat de moltes migracions. La cabra, l'olivera, l'ametller no venen d'aquí. Quan diem 'protegir l'ecosistema' hem de pensar com podem avançar. Si volem conservar el paisatge mediterrani ha de ser de manera fluida, hi ha més complexitat darrera les coses. La cultura que tenim aquí també és el resultat de migracions històriques, s'ha de conservar, protegir... completament d'acord".

Maria Escobedo (Livemedia) assenyala com des del constructe de la *ultraciutat* amb **Matrix Cultura 2050**, podem pensar i projectar una reconfiguració de relacions entre entorns urbans, rurals i naturals. A Barcelona han trobat "microbarcelones" ^[9] on perviuen zones rurals. A Olot el director del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa observa com "a tota la ciutat pots tenir un peu a sòl natural i l'altre peu a sòl urbà". Aquests entorns es donen en simultaneïtat. I si bé es viu al camp amb la consciència urbana, també les diferents consciències de viure l'entorn urbà, rural i natural poden coexistir. I proposen: "Potser podríem plantejar-nos la Conca de Barberà com una *ultraciutat* perquè estem connectats", tot i reconeixent també totes les mancances.

Gemma Carbó (Museu Vida Rural) — En els contextos que estem vivint ara on salten per l'aire tots els conceptes preestablerts i encara no tenim paraules per definir el que ens està passant, estic d'acord que la idea de local és complexa. Quan parlem de si això és rural, si és urbà, podem seguir parlant de món rural? d'entorns rurals? El que crec és que hi ha característiques molt essencials que són les que potser defineixen aquesta idea del que tenim:

⁹ Veure: <https://matrixcultura2050.substack.com/p/microbarcelones-formes-dhabitar-la>

és la idea de proximitat o escala humana, que pot estar aquí i pot estar als barris de Barcelona. Potser el que hem de canviar és aquest esquema que quan dèiem 'rural' o quan diem 'local' estem parlant d'un entorn on les relacions siguin de veritat, que tant pot ser físic com virtual – han saltat tots els esquemes i maneres d'analitzar-los. Però en el fons allò que ens fa sentir vius, i tornant a aquesta idea de sostenibilitat com a manera de sostenir la vida – també la vida cultural – el que ens fa sentir vius és aquesta proximitat amb algú, aquesta connexió amb algú. En la vida diària, aquest entorn de proximitat és el que per a mi definiria aquesta idea de local, de rural, on les coses passen de veritat, és a dir que passen pels sentits, pel cos, per la relació sincera, profunda, amb els altres. I potser aquesta és la idea de sostenibilitat, de local, de rural...

Jaume Ballester (La Cultural Jordi Francolí) — Estava pensant en tot això que esteu dient i m'ha agafat una mica de por. Perquè tant el Leandre com jo ens hem criat en un poble, tota la nostra joventut pràcticament. I fent una volta pel Museu t'en dons compte que s'està perdent una quantitat de coneixements sobre el que significa ser del món rural i el que significa el món rural, increïble. Sí que és cert que tenim una cultura més urbana que rural.... alhora seguim vivint aquí, seguim patint una manca d'oferta cultural, una manca d'infraestructura, una manca d'opcions educatives. Hi ha una sèrie de mancances que també signifiquen una pèrdua tant d'estímuls com d'oportunitats. Per això volia fer una mica aquesta reflexió (que t'agafa una mica de *canguelo* quan ho penses) que estem perdent identitat, estem perdent coneixement, estem perdent cultura i a més a més seguim vivint en una zona – faré servir la paraula – *rural*."

Albert Moralló (Còdol Educació) — En tot cas jo penso que hi ha un altre element. Si tu, Gemma, parlaves de proximitat entre les persones, possiblement en el món rural també hi ha una altra proximitat que és amb la natura, i que és més difícil a les ciutats. I per tant com deies tu, Maria, si en el futur la relació d'entorns i amb la natura serà molt important, possiblement és en el món rural que hi ha més facilitat per redescobrir coses que ja es vivien abans, o que s'han anat perdent o no es valoraven prou. Hi ha una altra qüestió important perquè també parlem d'equilibri, i l'equilibri que hi ha a la natura no lliga amb l'abundància. En la nostra societat humana el tema ha estat el consum – abundant, desmesurat, el que té molt – i això trenca els equilibris en tots sentits: per tant, desigualtat social, per tant: com recuperar també aquest terme d'equilibri que lliga més amb mesura, sobrietat. Jo crec que és una qüestió que als pobles és més fàcil retrobar, si es valora.

Gemma Carbó (Museu Vida Rural) — A mi també m'agradaria pensar que aquests entorns de proximitat i de relació més personal ofereixen unes possibilitats que en clau de futur seran molt valorades com aquesta connexió amb la natura. El més urgent per mi ara és que des d'aquests laboratoris, com ara el de la Conca de Barberà, comencem a dibuixar, com va fer Jules Verne i com ha fet sempre la literatura, quin és el món, no m'agrada dir 'utòpic' perquè s'ha parlat molt d'utopies i distòpies...

Leandre Romeu (La Conca 5.1) — Un món on valgués la pena viure.

Gemma Carbó (Museu Vida Rural) — Sí, perquè la cultura contemporània té un dèficit important en aquest sentit que ha deixat de ser projecció de futur. L'altre dia parlàvem a Reus dels llibres, de la literatura, de les narracions. Ens fan falta relats, relats que ens obrin perspectives, per després posar-te en contra si vols. Crec que hi ha una falta importantíssima i penso que des dels museus, la cultura, festivals, "Rebomboris", horts... i l'educació, és el nostre deure ara.

Leandre Romeu (La Conca 5.1) — Perquè els grans canvis són complicats a nivell econòmic, social [...] és aquesta suma de col·lectius, d'organitzacions que hem de treballar, aquestes escales, i crear aquests relats i relacions, com fem aquí. Treballar a dos o a tres... Avui estem aquí col·lectius que ja treballem conjuntament, aquest és el camí. A nivell individual, enlloc de tenir l'energia d'una gran corporació, doncs amb una entitat de proximitat. Treballar per crear alternatives: el món que t'agradaria tenir. La Conca és un laboratori, les persones hi som, hi ha moltes iniciatives, molts territoris rurals. Falta treballar una mica més plegats i crear

aquestes línies que volem, que ja s'estan fent a molts nivells, el treball del dia a dia, *donar-nos coneixement*... És el que pot intentar crear un món on es pugui *respirar una mica més humà*...

Maria Adzerias (Còdol Educació) — Aquí la importància de l'educació i la cultura que realment és la clau de la sostenibilitat. Marc Castellnou [¹⁰] (gran referent nostre de saviesa amb el seu pensament disruptiu), responent a quines eren les necessitats d'emergència vinculades a la crisi climàtica i els reptes de sostenibilitat, deia que del que es tracta és *sobretot, sobretot* fomentar la creativitat, imaginar, anar pensant futurs possibles. Aquí, convençuts de la importància de l'art, dels relats, de la imaginació en aquest sentit de crear altres realitats, visions, és interessant sentir que la solució no vindrà de la tecnologia o de les ciències, sino *quan es vinculi tot això, que serà des d'aquest relat cultural*...

Natacha Filippi (Corremarges i Aresta) — La cultura és la primera cosa que marxa d'un poble quan es despobra i és el que hem de recuperar, el que tenim en els *territoris rurals* – perquè hem de fer servir el plural: hem de parlar de *mons rurals*, de *ruralitats*. Sinó, tenim una oposició massa fàcil en la situació entre ciutat i món rural que ja no ens serveix: perquè tenim coworking en pobles despoblats i tenim horts col·lectius en mig de Barcelona. Però aquí, en aquests móns rurals, el que tenim és més facilitat de crear comunitats alternatives i creatives, i potser aquesta facilitat ve perquè ens inspirem cada dia de les comunitats vegetals. Jo, moltes vegades, quan ving al jardí al Museu o a fer alguna xerrada, i estic al cotxe i penso quin missatge vull transmetre, i miro el paisatge amb aquest típic contrallum dels ametllers al marge del camp... seria això aquest missatge, la senzillesa d'això. I potser el fet que quan sortim de casa, ens podem inspirar d'aquest paisatge. És això que ens donen aquestes eines, per crear comunitats alternatives i creatives... que podran assolir un món millor... esperem!

I esgrapant els últims moments de la taula de diàleg, a la qüestió de com s'assimila el tema dels ODS als tallers de **Còdol Educació, Maria Adzerias** respon: "Estem satisfets de com es va incorporant aquesta mirada molt contemporània de donar una volta a partir d'aquests coneixements. I certament els infants entren del tot perquè són plantejaments diferents: des del cap, el cor i les mans, l'única manera en què es fa l'educació. Hi ha experiències transformatives, que ens agrada parlar, més que formatives".

NOTA FINAL DE LA RELATORIA

(en una literalitat gairebé impronunciable, impensable, en temps de pandèmia)

alengar: Exhalar o tirar l'alè.

exhalar: Desprendre, emetre, expel·lir, un gas, una olor.

alentar (Diccionari Català-Valencià-Balear): Cobrar alè | Encoratjar, esvair la temor.

Així ens vam respirar, i espirar, i inspirar (exhalant de l'alè de cadascú) — aire, atmòsfera, vibració, tacte, temperatura, olor, circulació de totes les *qualies*. I potser, aleshores, el sentit de tot plegat: un alengar (metàtesi del llatí *anhelare*: respirar fort) i un alentar-nos (acció constitutiva) amb múltiples relats on la cultura és i esdevé (el nostre anhel) *matriu de sostenibilitat*. Donem-li gas!

[Març de 2021. Revisió: agost de 2021]

¹⁰ Cap del Grup de Recolzament d'Actuacions Forestals (GRAF). President de la Fundació Pau Costa. <https://museuvidarural.cat/visions51-primer-debat-2020/>